

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**De Sacra-||mento Evcharistiae,|| contra Oecolampadium,
opusculum:||**

Clicthove, Josse

Coloniae, 1527

VD16 C 4208

Apud aposto[los] magno in precio fuisse miraculum p[raefe]ntiae corporis
Christi in euchar[istia] neq[ue] illud aliquor[um] signor[um] argumentis
debuisse comprobari. III.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30220

Matt. 12
Luc. 11

DE SACRAMENTO

excitabant alacrius ad fidē: scribas autē & pharisaeos cōfundebant. q̄ illis uisis stimulabantur zelo atq; inuidia, erūpebantq; in blasphemias: non q̄dem ex ipsa miraculoꝝ natura, sed propria Iudaeoꝝ malitia. Deniq; negandū est obiectanti, q̄ attentior illoꝝ miraculoꝝ consideratio: q̄empiam abducatur a dñicæ passionis memoria. Enimvero admiratio sublimitatis hoꝝ mysterioꝝ, & dominicæ passionis cōmemoratio: nequaq; repugnant ad inuicem aut alienæ extraneæq; sunt una ab altera considerationes. sed maxima uicinia atq; affinitate sibi cōiunctæ. & una alteram consequens. Nempe si quis intendat aīm in id miraculū, q̄ sub forma panis uerum Christi corpus continetur in eucharistia continuo adducitur & in hanc (adiutricem fide) animi considerationē, q̄ hoc ipsum Christi corpus in cruce pro nobis pependit, & in mortē est traditū. Cōsimiliter si qs acie mentis figit in id mirabile Dei opus, q̄ sub specie uini uerus Christi sanguis cōtinetur: statim subit eius aīm memoria dñicæ passionis, q̄q; idem re ipsa sanguis in illa pro nobis fuerit effusus. Non igitur una datæ duarū attentionum est alteri impedimento: sed ad eā directē promouet & dirigit. præstatq; miraculoꝝ in eucharistia, sincera fides & attentio: cōmodiorem uiam ad cōmemorationem dñicæ mortis. Hinc sacrosancta ecclesia: Christū hac supplicatoria uoce, uenerabunda cōpellat. Deus qui nobis sub sacramento mirabili passionis tuæ memoriam reliquisti.

¶ Apud Apostolos magno in precio fuisse miraculū præsentiaꝝ corporis Christi in eucharistia: neque illud aliquoꝝ signoꝝ argumentis debuisse comprobari. Ca. III.

DE SACRAMENTO.

Ioan. II

Marci. II.

Luc. II,

Lazari quatruiduani a morte, nō fuisse miraculum quoniam non meminit euangelica lectio: aposto-
los illud (cum fieret) admiratos fuisse. Adde quod
quamuis scribæ & pharisæi nulla ducti sint admi-
ratione, cū uident palam a Christo admiranda fie-
ri signa, sed ea calumniari studuerunt, & satanæ
potestati ascribere: haud tamen illa idcirco destite-
runt esse miracula. Quoniam ad propriam mira-
culi rationem nequaquā exigitur, quod illud uisum
ducat in admirationem spectantes: sed id solum,
quod opus sit, diuina uirtute supra naturæ uires.
factum. Quamuis igitur non fuissent admirati apo-
stoli singulare illud mysterium in eucharistia, quā
do a Christo primum instituebatur: ex eo non re-
cte potest colligere aduersarios: quod illud ipsum nō
fuerit tunc miraculum. Est enim huiusmodi con-
secutio, manca penitus & inualida. Quod uero ni-
hilinterrogarint apostoli in cœna ultima de huius-
modi mysterio, cum institueretur: eo factum cre-
ditur, quod illis Christi uerbis omnino planis &
& apertis solidam habuerint fidem. & quoniam
non fuerint eum interrogare soliti super uerborum
propositorum intelligentia: nisi cum parabolica es-
sent, & quippiā ambiguitatis illis ingererent. Nec
oportuna tūc fuit hora cum in mensa recumberet,
exurgendi ad corpus Christi in illo tēporis articu-
lo adorandū in eucharistia: deflexis in terram geni-
bus, quod tunc sufficeret interior mentis ipsorum
adoratio: quæ ipsis tum defuisse nō putanda. Nem-
pe si ex eo quod non surrexerint tunc apostoli ad eu-
charistiæ adorationem, recte conficitur nullus in
ea esse miraculum, aut uerum Christi corpus illic
non adesse: eadem prorsus ratione colligere posses,
Christum non esse deum, quod discumbētes cum

eo apostoli non surrexerint a mensa ut eum adorarent. cum tamen scriptum sit. Dominum deū tuū adorabis. Verum ut recte ait Ecclesiastes: omninegocio tempus est & oportunitas. & tempus manducandi: & tempus orandi atq; adorandi, iubetq; apostolus, rationabile esse obsequiū nostrū: tēporiq; & loco accommodū. Quare neq; oportet nos firmam habentes fidem de pntia corporali Christi in eucharistia: assidue intentos esse illius adorationi, sed loco & tempore congruis. Alioqui nullū cibo sumēdo, quieti ue nocturnae, aut negocijs necessarijs agendis: relinqueretur tempus, quod penitus esset absurdum. Sed Christianae religioni id sufficit: quoties sanctae eucharistiae aut i templis aut in uia occurrimus, aut in missae celebratione ipsas manibus sacerdotum contrectari auspicamur: supplici illam adoratione uenerari. Demū quoniam circa domini resurrectionem, discipuli sapius & diutius dubitarunt: ad auferendam a mentibus eorum oēm ambiguitatis nebulam, solidandamq; in ipsis fidem dominicae resurrectionis, quae omnium prima erat & per eos toti mūdo praedicanda: oportunum fuit eam multis argumentis & aliquanto tempore demonstrari. Eucharistiae uero mysteriū fidelibus & recte credentibus uerbo domini (qui summa est ueritas) primo est propositum: quibus superuacanea sunt & inutilia signa. Proinde nō fuit opus: illud in scriptura aliquibus signis confirmari. quandoquidem signa, non fidelibus sed infidelibus sunt exhibenda: quibus ad fidem prouehantur & Iudaei propter suam incredulitatem, signa a domino quaesiuisse leguntur; quibus ea in re non debemus assimilari. ¶ Quarta obiectio. Post datum spiritum sanctum; nihil super adoratione eu

Matth. 7.
Ecclesi. 8.

Roma. 12

Matth. 28
Marci. 16.

Matth. 12

Luca. 11

» 4

»

DE SACRAMENTO.

„ charistia, literis proditum est, sed sicut in uerbo dei
 „ & precibus simpliciter permansisse leguntur: & ita
 „ in hoc frangendi paneritu. Quasi diuina lege debi-
 „ tores sumus, ut panem illum sacrum in istis temporibus tan-
 „ ta religione seruemus, colamus & celebremus: quod
 „ ab eo cultu exemit apostolos: qui Christum seden-
 „ tem in dextera patris in caelis: peregrini in hoc mo-
 „ do & uidiuati spolio requirebant. Vnde & postea
 „ concilio decreto, genu flexionis interdicta dominicis
 „ diebus: & erectis in caelum uultibus stationes ius-
 „ sae sunt. Quo satis liquet ubi Christum adorarint in
 „ caelo, uel in pane. Hinc, sursum corda, dicitur: non ad
 „ panem, uel erga altare. Haec Oecolampadius. ¶ Res-
 „ pōtio. Reijciendum est omnino, quod hic primo pro-
 „ ponitur loco: nihil, scilicet, super eucharistia adoratione,
 „ in legis euangelicae primordio literarum monumentis
 „ esse traditum. Nam & beatus Paulus ad Corinthi-
 „ os scribens, sumendi huius sacramenti cum debita
 „ preparatione & reuerentia meminit: adiciens mul-
 „ tos ob irreuerentem illius sumptionem grauibus
 „ morbis afflictatos & multos itidem morte affectos
 „ esse. Qui aut id fiat: nisi illi dignissimo sacramento
 „ exhibeatur a sumentibus cum sincera fide adora-
 „ tio: Insuper probatorum auctorum testimonio prodi-
 „ tum est: beatum Petrum similiter & Iacobum
 „ Hierosolymorum episcopum, haud multo post susce-
 „ ptionem spiritus sancti in die pentecostes: missam
 „ celebrasse: Quod & de caeteris apostolis, in dubium
 „ non est trahendum: ut iniunctum sibi a domino sacer-
 „ dotii officium, his uerbis, hoc facite in meam com-
 „ memoracionem, obtemperanter exercerent. Ne-
 „ que cuiquam addubitandi relinquatur locus: quod missae
 „ celebrandae ritus statim a principio nascentis eccle-
 „ siae post acceptas sancti spiritus primitias fuerit

I. corin. II.

A princi-
 pio nouae
 legis: eu-
 charistiae
 adorari
 coeptam.

Lucæ, 22

memoracionem, obtemperanter exercent. Ne-
 que cuiquam addubitandi relinquatur locus: quod missae
 celebrandae ritus statim a principio nascentis eccle-
 siae post acceptas sancti spiritus primitias fuerit

institutus: licet p uaria tempore curricula multis fuerit incrementis subinde adauctus, Quod autem legitima fieri posset missae celebratio, sine sanctae ipsius eucharistiae adoratione: quae sumptione eius debet praecedere? Rursum, sacerrimus pater Dionysius Areopagita, in tertio capite sui libri de ecclesiastica hierarchia, praclare describit missae celebrandae ritum: ex apostolorum institutione tunc obseruari solitum, quibus ipse erat contemporaneus. In quo inter caetera exprimit, cum quanta reuerentia & ueneratione: sacrosanctae eucharistiae fiebat in ea celebratio e adoratio, a sacrificante pontifice.

¶ Ad haec, Beatus martyr Ignatius exhortatur in decima suarum epistolarum, Ephesios: ad dignam, frequentemque & deuotam eucharistiae sumptionem, ut in praecedente libro est adductum. Et hic quoque circa apostolica tempora floruit: ut quod beati Ioannis euangelistae fuerit discipulus, & tertius a sancto Petro episcopus Antiochenus. Sed quod multis moror: Ipsa utique actuum apostolorum lectio plane refert apostolos domini cum nouella ecclesiae sanctae plantatione quotidie perseuerasse in oratione & communicatione fractionis panis. quod de sancto pane & sacramentali: sacri, illius loci interpretes exponunt Quis autem recte dixerit, hanc sacram panis uiuifici fractionem: simpliciter (ut ait Oecolampadius) & sine aliqua adoratione aut cultu sacro: factam esse? ut nulla fuerit inter panis illius sancti, & prophani atque communis manducationem: in ritu aut modo sumendi, discrepantia? Constat igitur ex iam dictis etiam perspicue, sacrae eucharistiae usum admodum frequentem fuisse in primitiua ecclesia: etiam duplici modo quo nunc habetur, & quantum .s. ad missae celebrationem, & quantum ad fidelium lai-

Dionysius
Areopagita.

6
Ignatius.
Cap. 10.

Actuum, 2.

DE SACRAMENTO,

eorū crebrā cōmunionem. Neuter autē horū fiebat sine de uota & debita sacrosanctæ eucharistiæ adoratione: cū alias rite nō fierit illius sumptio. Fuit ergo & usus adorationis & syncæri cultus sanctæ eucharistiæ: ab ipso legis euāgelicæ initio. neq; ab illo cultu exēpti fuerūt apostoli: ut præses assumit obiectio. Licet ingenue concesserim, multa posterioribus seculis adiecta fuisse: ad ampliōrē tā sublimis mysterij uenerationē, excitandamq; fidelis populi circa hoc uenerabile sacramentū ardentiorē deuotionē quæ non modo improbanda non sunt: sed uel maxime cōmendanda. Verū qm̄ nunc celebrior est & longe magnificentior cultus ipsius eucharistiæ, quā prius fuerit: haud recte conseceris, prisco sanctorū apostolorū sæculo nullū ipsius fuisse penitus cultū. ¶ At uero prohibitæ non sunt diebus dominicis genuflexiones, sanctiōe sacrorū concilioꝝ: neq; lex posita, q̄ eo tpe, erecto in cœlum uultu oremus: ad significandū qd̄ in eucharistia nō sit corpus Christi adorandū, sed duntaxat in cœlo sedens ad dexterā patris, ut hic subinsinuat aduersarius. Alioꝝ singulis anni diebus eadem rōne debuisse prohibere genuflexiones & prostrationes in terram, ad idem significandū: ne. s. adoretur corpus Christi in eucharistia, cū singulo quoq; die sit usus sacræ eucharistiæ: in quotidiana missæ celebratione. Illud autē, contra laudabilem esset ordinationē ecclesiæ: cum diebus ieiuniorū & quadragesimalibus, iussæ sint fieri canonicis decretis, genuflexiones & prostrationes. quibus tamen & missa celebratur: & petentibus fidelibus cōiō sacra non negatur, Sed sunt diebus dominicis potius quam alijs prohibitæ genuflexiones: non quidē in missæ celebratione, aut sacræ eucharistiæ adoratione, sed

Quare diebus dominicis prohibitæ sūt genuflexiones

EVCHARISTIAE II. 28

officij ecclesiastici horarumq; canonicar; decanta-
tione publica: ad letitiam gloriosae Christi resurre-
ctionis exprimendam, q; die dñico facta est. Quam
quidem lætitiã & exultationẽ obnubilare non de-
bent signa luctus & pœnitentiã: inclinationes .s.
genuũ & in terram prostrationes, diuinã misericor-
diã pro impetrãda peccator; uenia imploratrices
Quod apte cõstat ex uolumine decretor;: distin-
ctiõẽ septuagesimã sexta, cap. scire debet. ubi hæc
recitantur uerba Ambrosij. Scire debet sanctitas
uĩa: q; p; hos quinquaginta dies (q; .s. inter pascha
& pentecosten occurrũt) (debet nobis esse iugis &
cõtinua solennitas . ita ut hoc omni tempore neq;
ad obseruandum indicamus ieiunia: neq; ad exor-
tandum dominum, genibus succedamus, Similiter
idem innotescit ex eodem libro: de consecratione.
diinctione tertia, cap. quoniam sunt. ubi ex conci-
lio Niceno depromitur hic canon. Quoniam sunt
in die dominica quidã ad orationem genua flectẽ
tes, & in diebus pentecostes: propterea constitu-
tum est a sancta synodo (qm; consona & conueniẽs
per omnes ecclesias custodienda cõsuetudo est) ut
stãtes ad oratiõem, uota domino reddamus. ¶ Cæ-
terum cum in ipsius præfationis missæ exordio te-
statur fideles, se sursum corda habere ad dominũ:
nunquid idcirco designant, se nõ habere etiam cor-
da sua ad sacrum Christi corpus in eucharistia?
quandoquidem idem omnino re ipsa est sanctum
eius corpus, in illo contentum sacramento: & in
celo gloriose residens. Et ergo quicumque men-
tis suæ aciem intendunt in dominũ sub forma pa-
tis in sacrificio missæ contentum: etiam simul ha-
bent corda sursum ad dominum. quod particula
sursum, nõ tã loci qualitãẽ ibi designet; q; rei cõ-
minum.

Ambrosi.

Cõcilij Ni-
ceni canõ.

Quõ proffi-
temur nos
sursum
corda ha-
ber ad do-
minum.

DE SACRAMENTO.

siderate & attēte habitudinē qua dicimur sursum
corda habere: cum non res terrenas & negocia hu-
ius seculi animo uolumus, sed spiritalia tm̄ &
caelestia. At cū in sacrū Christi corpus, in eucharis-
tia præsens, ferimus obtutum animi: non seculen-
tū gppiā aut terrestres incolatus meditamur, sed
sup̄ caeleste corpus & sup̄ omnes coelos sublimatū
inuisibiliter etiā in eucharistia, specie panis ocul-
tatū. Sursum igitur & tūc: habemus corda nra ad
dñm, neq; subsistentia illa sacri corporis in altari,
est impedimento: quo minus animus noster liber,
cōtemplatiōe in coelum feratur. ¶ Porro subiūgit
proxime adductis Oecolāpa. Testantur historiae
eucharistiā quosdam domi esitasse: quosdā pue-
ris in manus tradidisse, infirmis portandā, quosdā
uimineis canistris attulisse, quosdam & infantu-
lis cōmunicasse. Qui sane si hoc mō affuisse credi-
dissēt: exclamassēt Dñe nō sum dignus: ut soluam
corrigiam caliceamentorum tuorum. Et cum re-
gulo. Domine non sum dignus: ut intres sub tectū
meum Verum ex his nequaquam probe colligit,
in eucharistiaē mysterio nullum esse miraculum:
aut sub eo, corpus Christi non uere contineri.
Nam nonnulla eorum quæ historijs prodita nar-
rat: uituperanda non sunt, modo decenter & reue-
renter fiant. Ut infirmi graui morbo & qui mor-
tem intentat: delatam ad se sacerdotali ministerio
eucharistiam domi citra omnem reprehensionē
manducant. & ex magno animi affectu reprehensionē
cum Centurione: si id ore minus praeferre neque-
unt Domine non sum dignus: ut intres sub tectum
meum. quemadmodum & omnes sacram cōmu-
nionem percipientes, quantum uis sano sunt cor-
pore: factitare solēt: & cū sancto domini baptista

Matth. 8.

humiliter profiteri, q̄ non sunt digni soluere cor-
 giam calciamentor̄ eius. Q̄ si qui minus a quo re-
 uerentes, ipsam eucharistiam pro dignitate nō de-
 tulerint aut reposuerint, aut etiam honorauerint:
 nunquid idcirco desinet in ea esse miraculum, aut
 Christus uere secundum corporis præsentiā illic
 non subsistet? Certe ipsa miraculi ueritas, & substi-
 stentiā sacri corporis dñi in eucharistia: nequaquā
 pendet ex reuerētia & ueneratione aut etiam fide
 hominum, circa tanti sacramēti mysterium. Nam
 si quis incredulus illi fuerit, aut cōtemp̄tor aut ne-
 gligens illius cultor: haud minus idcirco & mira-
 culū illic erit, & uere præsens Christi corpus, pro-
 pter irrefragabilem uerbor̄ domini ueritatem: ex
 uario hominū affectu nequaquā mutabilem. Et nō
 quia creditur ibi esse miraculum, aut Christus ad-
 esse: illic miraculum ponitur, aut corporis Christi
 præsentiā. Si. n. hoc admitteretur: cōsequens esset,
 si non crederetur ita se res habere: & eā etiam non
 se sic habere, quod falsum est. Sed quoniam ibi mi-
 raculum est, & uere Christus adest: credere debe-
 mus, & esse illic miraculum, & Christum uere ibi
 bidem adesse.

¶ Non esse admittendam locutionem tropi-
 cam: in his domini uerbis. Hoc est corpus
 meum, sed propriam: & secūdū reꝝ pro-
 prietatem, accipiendam.

Ca. III

Quinta aduersarij obiectio. Multa Chri-
 stus in parabolis & anigmatis est lo-
 cutus: quæ non nisi per tropum acci-
 pi possunt. Vt cū de se dixit: ego sum
 ostium ouium: ego sum uitis ue-
 ra, & conuitalia. Quinimo & opa eius ferme oia:
 M

»
 »
 »
 » Ioan. 10
 » Io. 15.
 »